

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مهدویت و روی کردها

(گزاره، آموزه، دکتورین)

سید مسعود پور سید آقایی*

السلام عليك ايها المقدم المأمول

سلام بر یگانه پیشوای آرمانی بشر، پیشوایی که کانون همه آرمان‌های بشریت است.

اندیشه مهدویت در میان اندیشه‌های دینی، جایگاه بسیار رفیعی دارد؛ اندیشه‌ای است که رمز هویت شیعه به شمار می‌رود (من مات و لم يعرف امام زمانه مات میتة جاهلیة) و نگاهی جدی و عمیق به آینده جهان و بشریت دارد و قریب به چندین هزار روایت را به خود اختصاص داده است. انقلاب اسلامی ایران، میوه این شجره طیبه است؛ شجره‌ای که ﴿اصلها ثابت و فرعها فی الساء توتی اکلها کلّ حین یاذن ربّها﴾ (سوره ابراهیم، ۲۵-۲۴). انقلابی که زمینه‌ساز ظهور حضرت است و تا روز موعود با رهبری فقیهان و نایبان آن حضرت برقرار است.

می‌توان به اندیشه مهدویت با سه روی کرد پرداخت: آموزه، گزاره و دکترین.

۱. گزاره: مراد از روی کرد گزاره‌ای یا تک‌واره‌ای، پرداختن به موضوعات، مسائل، روایات، توقیعات، ادعیه، داستان‌های مهدوی یا بخشی از آنها به صورت موردی و جزئی است.

۲. آموزه: به روی کرد جامع و سامان‌مند در برابر نگاه گزاره‌ای و موردی آموزه می‌گویند. آموزه مهدویت مجموع معارف منسجم و نظام‌مند در مورد حضرت مهدی علیه السلام است. توضیح بیشتر این آموزه چنین است: اعتقاد به وجود امامی که وارث فرهنگ وحی است. جهانیان در انتظار او به سر می‌برند و رسالت زمینه‌سازی ظهور او را برعهده دارند. او در حضور و غیبت خود حرکت جامعه جهانی و به طور خاص جوامع اسلامی را در رسیدن به جامعه آرمانی و

پیروزی حق بر باطل، هدایت و مدیریت می‌کند.
۳. دکترین: دکترین به معنای نظریه و اصول راهبردی است؛ نظریه‌ای راهبردی به همراه اصول برگرفته از آن. دکترین مهدویت نظریه و اصول راهبردی برگرفته از آموزه مهدویت است.

در این روی کرد به روایات مهدوی به صورت منفرد و جزئی یا آموزه مهدویت به صورت کلی و مجموعی نظر نمی‌شود، بلکه باید به آموزه مهدویت و مجموعه روایات مهدوی نقبی زد و با نگرشی خاص هر آن چه را می‌تواند خاستگاهی برای اصول راهبردی و راه‌نمای عمل باشد، استخراج کرد. مجموعه این نظریه و مؤلفه‌های آن به همراه اصول راهبردی برگرفته از آن را که ناظر به حوزه عمل است، دکترین مهدویت می‌گوییم.

برخی از عناصر و مؤلفه‌های دکترین مهدویت عبارتند از: توجه به جایگاه و نقش امام در عصر غیبت کبری، انتظار و ویژگی‌های جامعه منتظر، حاکمیت جهانی اسلام به رهبری امام معصوم، جامعه موعود و آرمان شهر مهدوی. از هریک از این مؤلفه‌ها یا ترکیب آنها اصولی راهبردی می‌توان به دست آورد؛ اصولی که راه‌نمای عمل ما در عرصه‌های مختلف حیات جمعی و جهانی باشد.

پرواضح است که هر سه روی کرد به ویژه روی کرد دکترین، کاملاً تخصصی و دشوار است و پژوهش‌گران و نخبگان حوزه و دانشگاه برای دستیابی به آنها به صورت عمیق و روش اجتهادی زحمات فراوانی باید متحمل شوند که هنوز در آغاز راهیم.

دریا و کوه و ره و من خسته و ضعیف
ای خضر پی خجسته! مدد کن به همتم
(حافظ)

*(مدرس درس خارج حوزه علمیه و ریاست مرکز تحقیقات مهدویت)
۱. سه معنا از اصطلاح دکترین می‌توان اراده کرد: نظریه راهبردی یا قابلیت ارائه اصول راهبردی، نظریه راهبردی به همراه اصول راهبردی برآمده از آن، اصول راهبردی.